

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Redovisningens kvalitet efter införandet av IFRS

- *Vilken påverkan har de nya principerna
för redovisning av goodwill?*

Magisteruppsats:
Jenny Barksjö, 811025

Handledare:
Mari Paananen

Företagsekonomi / Redovisning
HT 2005

Sammanfattning

Författare: Jenny Barksjö

Handledare: Mari Paananen

Titel: Redovisningens kvalitet efter införandet av IFRS. – *Vilken påverkan har de nya principerna för redovisning av goodwill?*

Bakgrund och problem: 2002 togs beslutet att alla noterade företag inom EU från och med år 2005 skall upprätta koncernredovisning i enlighet med IFRS. Det huvudsakliga syftet med denna utökade harmonisering är att förbättra den finansiella rapporteringen ur ett kapitalmarknadsperspektiv. För Sverige kommer införandet att innebära en ökad fokusering mot aktieägarperspektivet, som studier visat har en högre värder relevans. Denna studies huvudsakliga problemformulering lyder således:

Blir kvaliteten på den finansiella informationen bättre i och med skiftet från svenska redovisningsprinciper till den europeiska versionen av IFRS?

En av de största förändringarna berör rörelseförvärvad goodwill som enligt IFRS 3 inte längre får skrivas av utan istället årligen skall prövas för nedskrivning. Goodwill har länge varit ett omdebatterat område och även de nya reglerna har kritiserats, bland annat för att ge alltför fluktuerande resultat. Den omedelbara övergången för svenska företag vid årsskiftet 2004/2005 tillhandahåller en unik möjlighet att studera de effekter som detta fört med sig och denna studies andra problemformulering är därför:

Har införandet av de nya principerna för värdering av goodwill haft någon inverkan på redovisningskvaliteten?

Syfte: Att ta reda på om kvaliteten på noterade svenska företags redovisning har ökat efter införandet av IFRS genom att titta på förhållandet mellan företagens redovisning och aktiekurser såväl före som efter implementeringen. Syftet är vidare att undersöka om en eventuell kvalitetsförändring huvudsakligen beror på de ändrade reglerna för redovisning av goodwill.

Avgränsningar: IFRS 3 innehåller, förutom den nya synen på värdeförändring av goodwill, även andra förändringar som i denna uppsats inte kommer att beröras. Då många företag inte redovisar goodwill separat i sina kvartalsrapporter, utvidgas studien till att undersöka den påverkan som immateriella tillgångar har. Detta kan medföra att andra poster än goodwill påverkar studiens resultat.

Metod och design: Detta är en kvantitativ undersökning som utförs genom hypotesprövning. En multipel regressionsanalys används, vilken ger en determinationskoefficient vars värde anger hur väl redovisningen förklarar aktiepriset. De värden som de statistiska estimeringarna ger prövas genom en signifikansanalys.

Slutsats: De statistiska estimeringarna ger att redovisningens kvalitet har ökat signifikant efter införandet av IFRS. Ökningen kan dock inte hänföras till den ändrade redovisningen av goodwill.

Förord

Jag vill framförallt rikta ett stort tack till min handledare Mari Paananen som introducerade mig i statistikens underbara värld. Det har varit en mycket intressant och lärorik process och jag uppskattar enormt din ständiga tillgänglighet och aldrig sinande uppslag och förslag. Utan dig hade jag inte rott iland detta.

Jag vill också framföra ett tack till min omgivning, och då speciellt till Fredrik, för all uppmuntran och stöttning under dessa veckor när skrivandet har upptagit den största delen av min vakna tid.

Falun, 2006-01-13

.....
Jenny Barksjö

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Problemdiskussion	2
1.3 Problemformulering	4
1.4 Syfte	4
1.5 Avgränsningar.....	4
1.6 Uppsatsens disposition.....	4
2. Teori och tidigare forskning	5
2.1 Kvalitet ur ett investerarperspektiv	5
2.1.1 Kvalitativa egenskaper.....	5
2.1.2 Redovisningskvalitet i Sverige	6
2.2 Goodwill	7
2.3 Tidigare forskning.....	8
2.3.1 Effekter av IFRS-införandet.....	8
2.3.2 Effekter av de nya reglerna för redovisning av goodwill	8
2.3.3 Sammanfattning av tidigare forskning.....	9
2.4 Hypoteser	10
3. Metod och design	11
3.1 Forskningsansats	11
3.2 Datainsamling och urval	11
3.3 Hypotesprövning.....	12
3.4 Modeller.....	13
3.5 Studiens trovärdighet	15
4. Empiriskt resultat och analys	17
4.1 Beskrivande statistik	17
4.2 Test av hypotes 1	18
4.3 Test av hypotes 2	20
4.4 Koppling till tidigare forskning	21
5. Slutsats	22
5.1 Slutsats	22
5.2 Förslag till vidare forskning.....	23
Källförteckning	24
Tabellförteckning	
<i>Tabell 1: Urval</i>	12
<i>Tabell 2: Beskrivande statistik</i>	18
<i>Tabell 3: OLS-regression som testar hypotes 1</i>	19
<i>Tabell 4: OLS-regression som testar hypotes 2</i>	21
Figurförteckning	
<i>Figur 1: Kvalitativa egenskaper</i>	5

Ordlista

BUY = Aktiepris

BVNOIA = Book Value without Immaterial Assets

BVPS = Book Value per Share

EPS = Earnings per Share

FAR = Föreningen Auktoriserade Revisorer

FASB = Financial Accounting Standards Board

IAPS = Immaterial Assets per Share

IAS = International Accounting Standards

IASB = International Accounting Standards Board

IASC = International Accounting Standards Committee

IFRS = International Financial Reporting Standards

SFAS = Statement of Financial Accounting Standards

US GAAP = United States General Accepted Accounting Principles

ÅRL = Årsredovisningslagen

1. Inledning

Efter att jag tidigare på fördjupningsnivå genomfört en kvalitativ studie med syfte att tolka olika personers uppfattning, så har det hos mig vuxit fram en önskan att "vända på myntet" och i högre grad utvärdera befintlig information i form av siffror. Vidare bidrog min fördjupning inom redovisning och revision till valet av uppsatsämne. Efter att i grova drag ringat in uppsatsens ämne påbörjades informationsinsamling, vilket kristalliserade min inriktning och lade grunden till detta första kapitel av uppsatsen. Till att börja med ges en beskrivning av bakgrunden till den problematik som behandlas i denna uppsats. Utifrån denna följer en problemdiskussion som mynnar ut i en problemformulering. För att ytterligare tydliggöra vilken avsikten med uppsatsen är, preciseras därefter syfte och avgränsningar och slutligen redogörs för dess disposition.

1.1 Bakgrund

I valutaunionens spår växer den europeiska kapitalmarknaden sig allt starkare. För att en sådan marknad skall fungera krävs bland annat enhetliga redovisningsregler. (Jönsson-Lundmark, 1999). Ett exempel på harmonisering är konvergensprojektet mellan amerikanska FASB och europeiska IASB vars syfte är att, i så stor utsträckning som det är möjligt, utforma US GAAP och IFRS utefter samma rättsprinciper samt att generellt sett förbättra kvaliteten på dessa standarder (Schipper, 2005). För Sveriges del fattades ett viktigt beslut i mars 2002 då Europaparlamentet bestämde att alla företag inom EU vars värdepapper är noterade på börs eller annan marknadsplats från och med år 2005 skall upprätta koncernredovisning i enlighet med IFRS (Axelman et al., 2003).¹ Det huvudsakliga syftet med denna utökade harmonisering är att förbättra den finansiella rapporteringen ur ett kapitalmarknadsperspektiv. Man vill öka öppenheten och därigenom minska informationsasymmetrin mellan investerare samt öka jämförbarheten mellan länder. (Paananen et al., 2005).

En rådande uppfattning när det gäller svenska redovisningsregler är att de huvudsakligen stämmer väl överens med de europeiska standarderna eftersom svenska Redovisningsrådet i princip har direktöversatt IASB:s standarder till svenska, med endast mindre förändringar på grund av svensk lagstiftning. Det saknas dock på några områden svenska rekommendationer baserade på IFRS. Det gäller i första hand standarder som tillåter värdering till verkligt värde, då detta inte är tillåtet enligt svenska årsredovisningslagen, ÅRL. Därför är det sannolikt dessa standarder som kommer att innebära störst förändringar för svenska företag. (Axelman et al., 2003). Anledningen till att ÅRL inte har tillåtit värdering till verkligt värde är att man historiskt sett i Sverige haft en kontinental redovisningstradition som bygger på försiktighetsprincipen och att värdering till verkligt värde inte anses förenligt med denna. Syftet med den kontinentala redovisningstraditionen är istället att värna om långgivarens perspektiv. (Smith, 1995). Sedan mitten på 1980-talet börjar man dock allt mer gå mot den anglosaxiska synen på redovisning (Artsberg, 2003),

¹ IFRS, utgivna av IASB, omfattar även alla IAS, vilka gavs ut av IASC, IASB:s föregångare. I denna uppsats kommer jag endast använda benämningen IFRS och avser då även de standarder som fortfarande benämns IAS.

som innebär att fokus flyttas från kreditorer och kreditfinansiering till marknadsorienterad redovisning med ett större aktieägarfokus (Buchanan, 2003).

En av de standarder som förespråkar värdering till verkligt värde och som därför inte haft någon motsvarighet i svensk redovisning är IFRS 3, *Rörelseförvärv*, som i stor utsträckning påverkar redovisning av rörelseförvärvad goodwill. Det har debatterats häftigt om goodwill under senare år (Johansson et al., 2004), till stor del på grund av att immateriella tillgångar, som inkluderar goodwill, blir en allt mer betydande ekonomisk resurs för många företag och utgör en ökande andel av de förvärvade tillgångarna i många transaktioner (Chen et al., 2004). Enligt svenska redovisningsregler skall goodwill skrivas av systematiskt över dess nyttjandeperiod (FAR, 2005), medan man enligt IFRS 3 *inte* får tillämpa avskrivning, utan istället kräver en årlig prövning för nedskrivning (IASB, 2005). Immateriella tillgångar har, på det sätt som det har redovisats enligt tidigare principer, ofta inte avspeglat den ekonomiskt underliggande händelsen på ett riktigt sätt utan de nya reglerna skall ge läsare av finansiella rapporter en bättre förståelse och därmed ökade möjligheter att förutspå framtiden för företag (Chen et al., 2004).

Arnell (2004) menar att de nya reglerna för redovisning av goodwill skapar förutsättningar för en gemensam redovisningsstandard i Europa och Amerika och att mer jämbördiga spelregler i samband med företagsförvärv uppnås. I USA gjordes denna förändring redan år 2001 när standarderna SFAS 141, *Business Combinations*, och SFAS 142, *Goodwill and Other Intangible Assets* infördes och denna så kallade *impairment-only approach* därmed togs i bruk. Det har gjorts flera studier gällande denna övergång och resultaten av dessa är varierande, något som gör området än mer intressant att studera vidare. Den allmänna uppfattningen gällande IFRS är att dessa är av hög kvalitet och det är därför av intresse att undersöka huruvida de verkligen höjer kvaliteten på redovisningen när de implementeras i Sverige.

1.2 Problemdiskussion

När det gäller införandet av IFRS generellt sett så indikerar resultaten i studier (se exempelvis Jermakowicz, 2004) att de nya principerna kommer att ha en positiv inverkan på europeiska företags konkurrenskraft och att den finansiella rapporteringens betydelse ökar såtillvida att företagens intressenter ges bättre förutsättningar att utvärdera företagens ekonomiska ställning. När det gäller goodwill specifikt så leder det faktum att avskrivning av goodwill försvinner till att man inte längre behöver bedöma dess ekonomiska livslängd, något som ofta upplevts som problematiskt. Det kommer dock att krävas mer tid åt de obligatoriska nedskrivningstesterna och de ökade upplysningskraven (Jansson et al., 2004). Även om, vilket nämndes ovan, avsikten med de nya redovisningsreglerna är att skapa en mer öppen och jämförbar redovisning – något som får anses positivt - så har det nya sättet att redovisa goodwill också blivit utsatt för skarp kritik.

Ett, som många ser det, problem är de fluktuerande resultat som riskerar uppstå som en följd av att avskrivningar ersätts av nedskrivningsprövning. Istället för en jämn belastning på resultatet, kommer nedskrivningarna att ha en oregelbunden inverkan på resultatet som är svår att förutspå. Även om varken avskrivningar eller nedskrivningar av goodwill påverkar kassaflödet kommer ändå vissa resultatbaserade värderingsmått såsom P/E-tal att påverkas. (Arnell, 2004). Boyd och McCarthy (2002) menar att risken med detta är att företag med stora belopp goodwill som tillgångspost kommer att bli misstrodda. Det har

även ifrågasatts vilka incitament som finns hos företagsledningen när det gäller hur processen för nedskrivningsprövning skall se ut. Beatty och Weber (2005) har funnit att företags sätt att värdera sina tillgångar vid redovisningsförändringar till stor del beror på faktorer såsom hur företagens skuldkontrakt ser ut, om bonus utgår till personer i företaget och eventuella omorganiseringar. Arnell (2004), liksom Li et al. (2004), menar dessutom att man måste ha klart för sig att en nedskrivningsprövning ofta bygger på prognostiserade framtida kassaflöden, vilket många gånger innebär grova uppskattningar. Därtill är implementeringen av denna *impairment-only approach* kostsam på grund av den expertis som ofta krävs som en följd av komplexa och svårbegripliga redovisningsregler. Utifrån dessa eventuella konsekvenser av det obligatoriska införandet av IFRS 3 har frågan uppkommit huruvida den finansiella informationen verkligen förbättras och i sådana fall på vilket sätt (Schultze, 2005).

De ovan nämnda implikationerna vid införandet av de nya reglerna står i ett motsatsförhållande till IASB:s avsikter med IFRS; att skapa en mer öppen och jämförbar redovisning och därigenom högre kvalitet. Därför lyfts i denna uppsats frågan om vilket utslag som det verkligen fått i Sverige. Uppsatsen fokuserar särskilt på goodwill då det, vilket nämnts ovan, ofta är en stor post i företags balansräkningar och därmed har stor inverkan på den finansiella rapporteringen. Då goodwill inte alltid redovisas separat i företagets kvartalsrapporter, läggs dock denna studies fokus på immateriella tillgångar där goodwill ingår. Denna undersökning möjliggörs genom användande av en modell som beskriver hur väl aktiepriset förklaras av värdet på immateriella tillgångar. Frågan ses alltså utifrån ett investerarperspektiv då det i första hand är för dessa som det är av betydelse att aktiepriset är relevant, det vill säga att det avspeglar en rättvisande bild av företagets ställning.

Att redovisning av goodwill är ett högaktuellt och omdebatterat område är tydligt, inte minst med tanke på att så många som ett tiotal av uppsatserna på Handelshögskolan i Göteborg behandlade detta under läsåret 04/05. Allt ifrån revisorers och praktikers syn på de nya reglerna till hur de kommer att påverka analyser och börskurser har undersökts. Före 2005 var dock inte full implementering av IFRS tillåten för svenska företag och det som sades om det innan dess bestod följaktligen till största del av antaganden. Dessutom var det inte möjligt att innan 2005 redogöra för effekterna av implementeringen, eftersom underlag för en sådan undersökning saknades. Det gjordes några undersökningar där endast de företag inkluderades som frivilligt valt att tidigare tillämpa den nya regleringen parallellt med gällande svenska rekommendationer. Det finns dock en risk att dessa studier inte är rättvisa eftersom urvalet av data i och med den frivilliga tillämpningen är snedvriden och att systematiska fel således kan ha påverkat resultaten i dessa studier (Paananen et al., 2005). Den omedelbara övergången för svenska företag vid årsskiftet 2004/2005 tillhandahåller således en unik möjlighet att studera de effekter som detta fört med sig.

1.3 Problemformulering

Utifrån ovanstående diskussion lyder denna studies huvudfråga:

Blir kvaliteten på den finansiella informationen bättre i och med skiftet från svenska redovisningsprinciper till den europeiska versionen av IFRS?

och som en följd av huvudfrågan, lyder studiens andra problemformulering:

Har införandet av de nya principerna för värdering av goodwill haft någon inverkan på redovisningskvaliteten?

1.4 Syfte

Syftet med studien är att ta reda på om kvaliteten på noterade svenska företags redovisning har ökat efter införandet av IFRS.² Detta görs genom att titta på förhållandet mellan företagens redovisning och aktiekurser såväl före som efter implementeringen. Syftet är vidare att undersöka om en eventuell kvalitetsförändring huvudsakligen beror på de ändrade reglerna för redovisning av goodwill.

1.5 Avgränsningar

IFRS 3 innehåller, förutom den nya synen på värdeförändring av goodwill, även andra förändringar. Standarden tar bland annat upp vilken metod som skall användas vid företags samgående, hur negativ goodwill skall behandlas och dessutom anges större krav på identifiering av specifika immateriella tillgångar ur den förvärvade goodwillposten. Detta kommer denna uppsats inte att beröra.

Som nämndes ovan finns ingen möjlighet att titta på goodwill specifikt utan studien utvidgas till att undersöka den påverkan som immateriella tillgångar har. Detta kan medföra att andra poster än goodwill påverkar studiens resultat. För att testa detta har jag gjort en undersökning av tio slumpmässigt valda företag vars resultat visar att en övervägande andel av företagens immateriella tillgångar utgörs av goodwill. Därför ses inga större implikationer med att i denna studie använda begreppet immateriella tillgångar synonymt med goodwill.

1.6 Uppsatsens disposition

Efter detta inledande kapitel där läsaren har introducerats i ämnet följer **kapitel två** där det redogörs för den teori och tidigare forskning som finns kring området. Behovet av en studie av detta slag tydliggörs och kapitlet avslutas med två hypoteser. I **kapitel tre**, metod och design, tas bland annat upp formerna för hypotesprövning. Även de modeller som ligger till grund för denna studie beskrivs. I **kapitel fyra**, empiriskt resultat, redogörs för samt analyseras de resultat som de statistiska estimeringarna givit. Det tillhandahålls beskrivande statistik för materialet och därefter utgår redogörelsen ifrån de två hypoteserna. I det avslutande kapitlet, **kapitel fem**, diskuteras de aspekter som framkom i det empiriska resultatet för att på så sätt kunna svara på uppsatsens problemformulering. Det ges även förslag till fortsatta studier.

² Med begreppet IFRS avser jag i fortsättningen den europeiska versionen av denna.

2. Teori och tidigare forskning

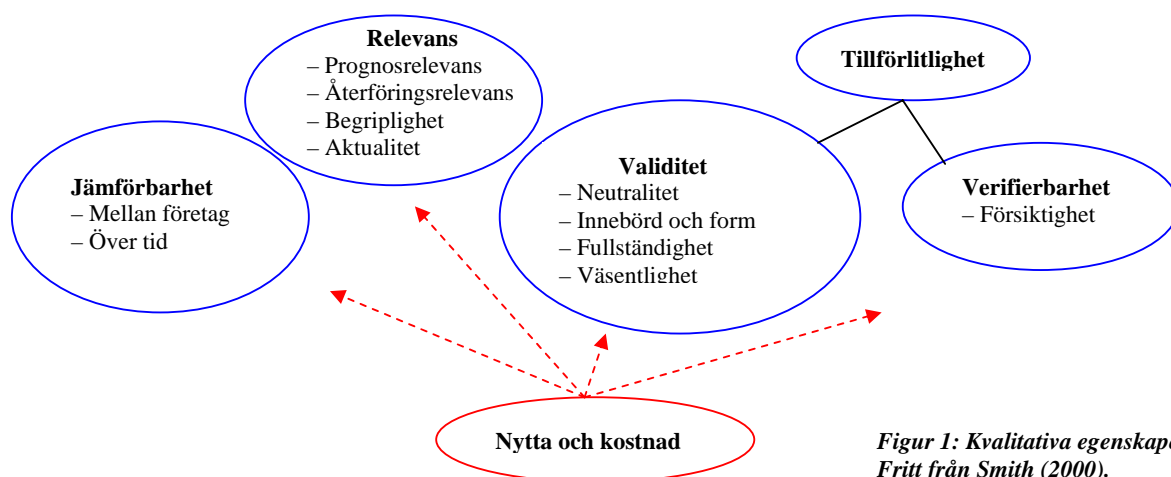
I detta kapitel beskrivs den teori som ligger till grund för denna uppsats forskningsområde. Denna studies definition av kvalitet förklaras, goodwill som begrepp klarläggs och den tidigare forskning som gjorts på området tas upp. Kapitlet avslutas med uppställande av två hypoteser.

2.1 Kvalitet ur ett investerarperspektiv

Som framkommer av syftet med denna studie, mäts kvalitet genom att använda associationen mellan redovisningen och marknadsvärdet som ett mått för detta, något som beskrivs mer ingående i nästa kapitel. Att vid analys av kvalitetseffekter fokusera på hur marknadsvärdet reagerar är väsentligt, menar Schipper och Vincent (2003). De menar att normsättare först och främst anser att syftet med finansiell rapportering är just att tillhandahålla information som är användbar vid beslutsfattande och att den finansiella rapporteringen av stort intresse för dem som använder denna som underlag för exempelvis ingående av kontrakt och i beslut om investeringar. Standardsättare ser också kvalitet på den finansiella rapporteringen som en indirekt indikator på om redovisningsstandarderna håller en hög kvalitet. Förutom detta, är denna sorts information empiriskt sett lätthanterlig och ofta använd i forskning om redovisning, något som underlättar jämförbarhet mellan studier. (ibid).

2.1.1 Kvalitativa egenskaper

Då problemformuleringen i denna uppsats utgörs av att ta reda på om kvaliteten i den finansiella rapporteringen förbättrats eller inte, är det väsentligt att definiera begreppet *kvalitet*. Med utgångspunkt i användarnas informationsbehov finns det formulerat vissa kvalitativa egenskaper för redovisningens utformning, vilka Smith (2000) utgår ifrån i sin modell för kvalitetssäkring. De kvalitetskrav som behandlas i denna är desamma som i IASCs föreställningsram.

Figur 1: Kvalitativa egenskaper.
Fritt från Smith (2000).

Relevans är den viktigaste kvalitetsfaktorn när det rör sig om användarens informationsbehov. Det handlar om att informationen skall vara användbar när prognoser görs, så kallad *prognosrelevans*, men även när dessa prognoser kontrolleras mot utfallet enligt redovisningen; *återföringsrelevans*. För att redovisningen skall kunna uppnå detta bör den vara både *begriplig* och *aktuell*. (Smith, 2000).

En annan faktor för att redovisningen skall hålla en hög kvalitet är *tillförlitlighet*, som kan delas in i *validitet* och *verifierbarhet*. Validitet innebär att företagets värdeskapande fångas upp och att företagets finansiella ställning avbildas. Detta uppnås genom beståndsdelarna *neutralitet* (företagens redovisning skall vara så objektiv som möjligt), *innehörd och form* (transaktionernas egentliga, snarare än juridiska, innehörd skall redovisas), *fullständighet* (redovisningen skall avspegla alla väsentliga händelser som inträffat under perioden) samt *väsentlighet* (all information som skulle kunna påverka ett beslut bör redovisas). För att redovisningen skall kunna anses vara verifierbar, krävs att poster skall kunna bevisas ha hög sanningshalt, vilket innefattar begreppet *försiktighet*. (Smith, 2000).

Jämförbarhet är också en viktig kvalitetssäkrande egenskap, vilken uppnås när likartade transaktioner och tillstånd redovisas på likartade sätt. För att informationsvärdet skall bli högt behöver jämförelser göras både *över tid* och *mellan företag*. Modellens sista begrepp, *nytta och kostnad*, är något som begränsar möjligheten till hög kvalitet eftersom nyttan i förbättrade beslut måste vägas mot kostnaderna för att producera, sprida och använda redovisningsinformationen. (Smith, 2000).

2.1.2 Redovisningskvalitet i Sverige

När det gäller kvalitetsförändring i Sverige, som en följd av IFRS-implementeringen, menar Gandemo (1992) att utvecklingen av kopplingen mellan redovisning och beskattning spelar in. Som nämnts tidigare så har Sverige, fram tills de senaste decennierna, tillhört den kontinentala redovisningstraditionen och redovisningen har därmed varit huvudsakligen inriktad på att tillgodose borgenärsintresset och statens skatteintresse. I mitten på 70-talet utvecklades dock en fokusering på aktieägarna vilket medförde att vissa avvikelser i skattekopplingen gjordes. (Smith, 2000). Än idag råder en stark koppling mellan redovisning och beskattning i Sverige men Sverige influeras alltmer av internationella organ, inte minst av IASB. Därmed förflyttas inriktningen efterhand från försiktighet till principen om verkligt värde och betydelsen av att återge en rättvisande bild (Artsberg, 1992).

Det har gjorts ett fåtal studier med skiftande resultat gällande svenska företags kvalitet på sin redovisning. Paananen et al. (2005) har utfört en studie som i vissa avseenden liknar denna. De har funnit att det föreligger bevis, om än svaga sådana, att den förändrade redovisningen av immateriella tillgångar driver positiva skiftningar i värder relevans. Vårt att nämna när det gäller denna studie är att den gjordes utifrån information i de första kvartalsrapporterna för 2005, vilket innebär att det finns en risk att de nya principerna gällande redovisning av immateriella tillgångar vid den tidpunkten ännu inte hunnit få full genomslagskraft. Andra studier har visat att redovisningsinformation från svenska företag generellt sett har relativt låg värder relevans (exempelvis Ali och Hwang, 2000 och Hung, 2000). Det finns dock flera argument som talar mot dessa studier; dels används äldre data, dels är de gjorda på ett mindre urval av företag och kan därmed inte anses vara full-

ständig representativa. Mig veterligen har ännu ingen studie som behandlar samma saker som denna realiserats.

2.2 Goodwill

Eftersom en del av syftet med denna studie är att undersöka vilken påverkan immateriella tillgångar specifikt har när det gäller redovisningskvalitet, följer här en kortare förklaring av vad goodwill innebär; hur det uppstår och redovisas.

Goodwill kan uppkomma när förvärvsmetoden används i samband med att ett företag förvärvar ett annat. Enligt denna metod skall moderbolaget upprätta en förvärvsanalys för att fastställa anskaffningsvärdet för aktierna i dotterbolaget samt de koncernmässiga anskaffningsvärdena för dotterbolagets tillgångar, skulder och avsättningar. Om anskaffningsvärdet avviker från dotterbolagets bokförda värden, måste dessa justeras i koncernens balansräkning och summan av dessa justeringar skall avräknas från det skillnadsbelopp som fastställdes vid förvärvet (köpeskillingen minus dotterbolagets förvärvade egna kapital). Om detta belopp efter avräkning är positivt, skall det redovisas som goodwill i koncernbalansräkningen. (FAR, 2005).

Goodwill får enligt Årsredovisningslagen tas upp som en immateriell anläggningstillgång. En anläggningstillgång med begränsad livslängd skall skrivas av systematiskt över dess nyttjandeperiod. Enligt svenska regler skall nyttjandeperioden för en immateriell tillgång anses uppgå till högst fem år, om inte en annan längre tid med rimlig grad av säkerhet kan fastställas. I enlighet med ÅRL skall en anläggningstillgång som på balansdagen har ett lägre värde än det bokförda värdet, skrivas ner till detta lägre värde om värdenedgången kan antas vara bestående. (FAR, 2005).

Som tidigare nämnts, skall alla noterade bolag inom EU från och med 2005 upprätta koncernredovisning i enlighet med IASB:s normer och detta medför stora förändringar, inte minst gällande goodwill. IFRS 3, *Rörelseförvärv*, publicerades av IASB den 31 mars 2004 som en följd av den utveckling som ägt rum i USA där de nya redovisningsreglerna SFAS 141 och SFAS 142 infördes 2001. En av de största förändringarna vid införandet av IFRS 3 är alltså förbudet att skriva av goodwill.³ De tidigare reglerna som krävde att goodwill skulle skrivas av har ersatts med regler om en årlig prövning av om goodwillvärdet finns kvar. Skulle det visa sig att värdet på goodwill minskat skall en nedskrivning göras (Lönqvist, 2005).

³ Värt att påpeka då goodwill i min studie likställs med immateriella tillgångar är att dessa, till den del som inte utgörs av goodwill och som har en begränsad livslängd, fortfarande skall skrivas av i enlighet med IAS 38.

2.3 Tidigare forskning

Det har gjorts ett flertal studier när det gäller införandet av nya redovisningsprinciper. Nedan redogörs först för forskning om införandet av IFRS generellt sett och därefter tas de effekterna av specifikt de nya reglerna för redovisning av goodwill upp. Såvitt jag vet har det ännu inte realiserats några studier som behandlar införandet av IFRS 3 och av den anledningen redogörs istället för den amerikanska forskning som gjorts av de effekter som motsvarande standarder medfört där. Det råder stora likheter mellan amerikanska SFAS 142 och IFRS 3 (Deloitte, 2004), och därför kan en sådan jämförelse anses relevant.⁴

2.3.1 Effekter av IFRS-införandet

Ett flertal studier har gjorts där IFRS jämförs med nationella redovisningsprinciper. Några studier har gjorts i länder vars redovisningssystem helt skiljer sig från IFRS och införandet av nya regler därför torde medföra större effekter. Exempel på detta är Tyskland och Kina, där så kallade "stakeholder governance models" dominerar, vilket innebär att det fokuseras på information till de olika intressentgrupper som företaget omges av. Bartov et al.'s (2005) studie av tyska företag visar att högre värderelians uppnås vid redovisning enligt IFRS och US GAAP än om företagen rapporterar enligt tyska redovisningsregler. Vid studier där kinesiska företag undersökts har varken Eccher och Healy (2001) eller Jun Lin och Chen (2005) funnit att IFRS givit en bättre kvalitet på redovisningen än kinesiska redovisningsprinciper.

Det har också gjorts studier som jämfört IFRS med US GAAP, redovisningssystem som båda anses vara högkvalitativa och således borde påvisa mindre skillnader. Vare sig Bartov et al. (2005) eller Leuz (2003) finner några skillnader mellan de tyska företag som rapporterar enligt IFRS eller de som använder amerikanska redovisningsprinciper. Harris och Muller (1999) kommer däremot till slutsatsen att IFRS ger bättre kvalitet när det handlar om aktiepris men att US GAAP ger en högre värderelians när det gäller avkastning på värdepapper.

Jermakowicz (2004) har utfört en studie av effekterna av IFRS-implementering i Belgien. Hon har kommit fram till att införandet av de nya standarderna kommer att öka jämförbarheten och öppenheten men att ett krav för att de nya principerna skall fungera på önskvärt sätt är att företagen lär sig använda dessa på rätt sätt.

2.3.2 Effekter av de nya reglerna för redovisning av goodwill

När det gäller betydelsen av goodwill så menar Chauvin och Hirschey (1994) att redovisad goodwill i allmänhet är ett användbart verktyg när det handlar om att beräkna ett företags ekonomiska värde. Det påståendet stöds av McCarthy och Schneider (1995), vilka menar att marknaden värderar goodwill som en lika betydelsefull tillgång som någon annan. Likaså bekräftar Jennings et al. (1996) ovanstående då de påvisar starka bevis för att investerare värderar förvärvat goodwill som en väsentlig ekonomisk resurs.

⁴ De skillnader som finns mellan IFRS 3 och SFAS 141/142 specificeras i Deloitte's guide på sidorna 66-71. Gällande goodwill består den enda nämnda förändringen i att SFAS vid nedskrivningstestet kräver en tvåstegsprövning medan IFRS endast kräver ett steg och således är mindre omfattande.

Som nämnts tidigare, finns det en del studier som jämför hur redovisningens kvalitet i USA har påverkats av införandet av SFAS 141, *Business Combinations* och SFAS 142, *Goodwill and Other Intangible Assets*, vilket skedde 2001. Jennings et al. (2001) har funnit att resultat före goodwillavskrivningar betydligt bättre förklarar ett företags aktiepris än resultat efter goodwillavskrivningar. Slutsatsen i deras studier är därför att de nya reglerna för goodwill inte minskar användbarheten av nettoresultat som en aktieprisindikator för investerare och analytiker, utan snarare tvärtom. På samma sätt visar resultaten i studien av Chen et al. (2004) att införandet av de nya reglerna i USA har medfört ökad värder relevans av företags lämnade finansiella information, något som är förenligt med FASB:s mål med den nya standarden.

Hayn och Hughes (2005) är dock av en annan åsikt. De undersöker i sin studie om tillgänglig finansiell information gällande förvärv medför att investerare på ett effektivt sätt kan förutspå goodwillnedskrivningar, en fråga som blivit allt mer aktuell efter det att avskrivningar på goodwill har tagits bort. De finner att den information som användare av redovisningen får idag inte tillför dem tillräckligt för att på ett fullgott sätt kunna förutspå framtida nedskrivningar på goodwill, något som författarna menar kan tyda på otillräcklig kvalitet gällande den finansiella informationen.

2.3.3 Sammanfattning av tidigare forskning

Det ovanstående avsnittet påvisar är att det uppenbarligen inte går att dra några generella slutsatser utifrån tidigare forskning. Tidigare gjorda studier, såväl när det handlar om införandet av IFRS generellt som amerikanska SFAS 141 och 142 specifikt, har visat mycket varierande effekter och resultat. En anledning till detta kan vara att det råder brister i överensstämmelse mellan företag som följer IFRS. Dessutom finns en stor risk att studierna inte är rättvisa eftersom urvalet av data är snedvridet, dels då det i vissa fall handlar om mindre urval av företag, dels då de ibland bygger på företag som frivilligt tillämpar de nya reglerna.

Det faktum att det inte går att dra några generella slutsatser gör det än mer intressant att undersöka hur det ser ut i Sverige, då forskningen angående effekter av IFRS ännu är mycket knapphändig. Inte minst är det av intresse att undersöka vilken inverkan de nya reglerna för redovisning av goodwill har eftersom det, som tidigare nämnts, på senare tid varit ett mycket omdebatterat område. De noterade svenska företagen har vid dagens datum avgett tre kvartalsrapporter enligt de nya reglerna och således finns möjlighet att undersöka om den finansiella rapporteringens betydelse verkligen har ökat, det vill säga om redovisningens kvalitet förhöjts. Denna studie omfattar ett stort antal olikartade företag som alla har krav på sig att redovisa enligt de nya principerna och tror mig på så sätt ha god utsikt att komma fram till relevanta resultat.

2.4 Hypoteser

IASBs och FASBs avsikter med de nya standarderna är ökad harmonisering, jämförbarhet och öppenhet för att på så sätt öka kapitalmarknadens effektivitet och sänka kapitalkostnaderna. För Sverige kommer införandet också att innebära en ökad fokusering mot aktieägarperspektivet, som studier visat har en högre värder relevans. Baserat på ovanstående diskussion lyder studiens första hypotes:

H1: Associationen mellan svenska börsnoterade företags finansiella rapportering och aktiekurser har ökat mellan det tredje kvartalet 2004 och samma period 2005. Därmed kan sägas att redovisningens kvalitet har förbättrats efter skiftet från svenska redovisningsprinciper till den europeiska versionen av IFRS.

De nya standarderna som reglerar redovisning av goodwill innebär en av de största förändringarna vid övergången till IFRS. Immateriella tillgångar blir en allt mer betydande ekonomisk resurs för många företag och utgör en ökande andel av de förvärvade tillgångarna i många transaktioner. Utifrån flera av de studier som gjorts i USA när det gäller motsvarande regler där så ökar det nya sättet att redovisa goodwill kvaliteten på företagens redovisning. Som en följd av den första hypotesen, lyder således den andra hypotesen:

H2: Den ökade associationen mellan svenska företags finansiella rapportering och aktiekurser efter skiftet från svenska redovisningsprinciper till den europeiska versionen av IFRS beror huvudsakligen på redovisningen av immateriella tillgångar.

3. Metod och design

I detta kapitel beskrivs tillvägagångssättet för genomförandet av denna uppsats. Först redogörs för vilken ansats som ligger till grund för studien och därefter berättas om hur insamling av empiriska data gått till. Vidare går formerna för hypotesprövning igenom liksom de statistiska modeller som ligger till grund för denna studie. Avslutningsvis diskuteras studiens trovärdighet.

3.1 Forskningsansats

Man brukar skilja mellan två huvudformer av undersökningar, kvalitativa och kvantitativa. Det centrala vid kvalitativa metoder är att man skapar en djupare förståelse av det problem som studeras, där kunskapsytet är primärt ”förstående”, inte ”förklarande”. Syftet med kvantitativa metoder å andra sidan, är att orsaksförklara de fenomen som är föremål för undersökningen, ofta genom användande av metoder såsom statistik och formler. (Andersen, 1998). Jag använder mig i denna undersökning av den kvantitativa metoden då jag arbetar utifrån befintlig information i form av siffror från olika företags finansiella rapportering och marknadsnoteringar. Utifrån denna information genomförs statistiska analyser. Den finansiella delen av en företagsanalys, i vilket område denna undersökning passar in, lämpar sig speciellt väl för kvantitativ analys då man lätt kan relatera till den löpande redovisningen (Carlson, 2001). Principiellt finns det inte något konkurrensförhållande mellan den kvalitativa och den kvantitativa metoden (Holme och Solvang, 1997). Detta tar sig i mitt fall uttryck i att den information som jag fått fram i slutändan tolkas, något som annars är utmärkande för den kvalitativa analysen.

Syftet med en statistisk undersökning kan vara antingen beskrivande, framåtblickande eller förklarande (Dahmström, 2000). Alla statistiska undersökningar innehåller beskrivande moment (Körner och Wahlgren, 2005) vilket i mitt fall handlar om att beskriva sambandet mellan aktiepris och redovisning. Denna studie är också delvis förklarande, då jag i viss mån försöker analysera de resultat som framkommer.

3.2 Datainsamling och urval

Jag utgår i denna studie ifrån kapitalmarknadsdata hämtad från databasen SixTrust. Värderna för goodwill och nedskrivningar insamlades manuellt eftersom dessa inte gick att hämta ur databasen. Dessa värden är dock inte underlag för studiens resultat då uppgifterna var knapphändiga i företagens kvartalsrapporter och därmed skulle kunna minska studiens tillförlitlighet.

Litteratur och artiklar har samlats in främst genom användning av Göteborgs universitetsbiblioteks sökmotorer tillgängliga genom internetsidan www.ub.gu.se. Där har jag dels sökt efter böcker i databasen Gunda, dels efter vetenskapliga artiklar och rapporter genom bibliotekets databaser Business Source Premier och Amadeus. De sökord som använts är bland andra *IAS/IFRS*, *goodwill*, *amortization*, *write-down* och *impairments*. Ytterligare informationskällor har funnits genom sökning på Internet där sökmotorer såsom www.google.se har varit till hjälp. Jag har även i stor utsträckning nyttjat de tips om relevanta källor i form av artiklar, som jag fått från min handledare.

Totalt sett finns det 746 företag som uppfyller kriteriet om notering på Stockholmsbörsen antingen vid slutet av det tredje kvartalet 2004 eller vid samma tidpunkt 2005. Av dessa har 566 stycken exkluderats: 36 på grund av att de inte har svenska kronor som redovisningsvaluta, 58 av den anledning att de har brutet räkenskapsår, 58 företag från finans- och försäkringsbranschen (dessa bolag är reglerade på annat håll, vilket kan medföra drivna resultat som därmed skulle minska möjligheten att jämföra denna studie med andra), 19 på grund av avsaknad av information (främst mindre bolag som saknar posten immateriella tillgångar i sin balansräkning) samt 395 företag vars andel immateriella tillgångar inte uppgår till mer än 30 procent av de totala tillgångarna. Kvarstår gör 180 observationer. Beloppen är insamlade i miljoner kronor (MSEK) respektive miljoner antal aktier. Tabellen nedan återger översiktligt urvalet.

Tabell 1: Urval

	Kvartal 3 2004	Kvartal 3 2005	Totalt antal observationer
Totalt antal observationer	373	373	746
Företag som rapporterar i utländsk valuta	-18	-18	-36
Företag med brutet räkenskapsår	-29	-29	-58
Företag från finans- och försäkringsbranschen	-29	-29	-58
Företag med otillräcklig information	-12	-7	-19
Företag vars andel immateriella tillgångar uppgår till mindre än 30 % av totala tillgångar	<u>-211</u>	<u>-184</u>	<u>-395</u>
Totalt urval	74	106	180

3.3 Hypotesprövning

När man gör en statistisk undersökning av detta slag är det viktigt att ta reda på om eventuella skillnader mellan olika grupperns värden beror på en verklig skillnad eller om det enbart kan förklaras av slumpen. För att testa för detta används metodiken *signifikansanalys*, där den tillfälliga variationen inom grupperna i denna studie jämförs med skillnaden mellan gruppernas medelvärden. På så sätt kan slutsatser dras om det föreligger en reell skillnad eller inte. (www.infovoice.se/fou/).

Vid utförande av signifikansanalys genomförs en så kallad *hypotesprövning*. Denna prövning innebär att en nollhypotes och en alternativ hypotes formuleras (Körner och Wahlgren, 2000). Denna studies nollhypotes består i att det *inte* föreligger någon statistiskt signifikant/säkerställd ökning i redovisningskvalitet mellan företagens tredje kvartalsrapporter år 2004 och 2005. Nollhypotesen för den andra hypotesen, *H2*, är att en ökad association mellan företagens redovisning och aktiepris *inte* beror på redovisningen av immateriella tillgångar. De alternativa hypoteserna i denna studie är således dels att associationen mellan svenska företags finansiella rapportering och aktiekurserna faktiskt *har* ökat efter införandet av de nya reglerna, dels att denna ökade association huvudsakligen *beror på* redovisningen av immateriella tillgångar. De alternativa hypoteserna är i detta fall *riktade* och därmed *ensidiga*, vilket innebär att bara ett av två alternativ är möjliga (Körner och Wahlgren, 2000). När det exempelvis gäller den alternativa hypotesen för *H1* är det enbart intressant om kvaliteten *har förbättrats* – en förändring åt andra hållet tar denna studie ingen hänsyn till.

Efter det att mot- och alternativhypoteser är uppställda, räknas sannolikheten ut att få de observerade mätvärdena om nollhypotesen vore sann. Denna sannolikhet kallas p-värde, *sannolikhetsvärde*, och med detta som grund bestäms sedan om nollhypotesen skall förkastas eller behållas. Är sannolikhetsvärdet litet förkastas nollhypotesen och ju mindre sannolikhetsvärdet är desto större stöd ges för mothypotesen. Hur lågt p-värdet skall vara för att anse den alternativa hypotesen som trolig får bestämmas från fall till fall och denna gräns kallas *signifikansnivå*. (Körner och Wahlgren, 2005). Signifikansnivån räknas alltså inte fram utan bestäms utifrån vilken säkerhetsmarginal man vill ha medan p-värdet är ett framräknat värde som beror på datan (www.infovoice.se/fou). I hypotesprövningens barndom var det en tvingande regel att bestämma signifikansnivån i förväg, medan man idag tänker annorlunda och sällan anger någon nivå utan istället alltså beräknar nollhypotesens p-värde (Körner och Wahlgren, 2000). Därav anges här ingen vald signifikansnivå utan istället analyseras det p-värde som fås fram.

Vid uträkning av p-värdet kan flera olika metoder användas. Dessa metoder kan vara antingen *parametriska* eller *icke-parametriska*. (www.infovoice.se/fou) Hypotesprövning genom tillämpning av parametriska metoder förutsätter att mätvariablerna är normalfördelade och att stickproven är stora och dessutom krävs minst intervallskala för observationerna (Körner och Wahlgren, 2000). Ett exempel på ett sådant test är *t-testet* vars syfte är att testa medelvärden för olika parametrar (www.hem.passagen.se/benthorn/statistik). Om inte kraven för parametriska test är uppfyllda använder man istället icke-parametriska metoder, då det räcker att observationerna går att rangordna efter storlek och därmed har en lägre styrka än parametriska (Körner och Wahlgren, 2000). T-testets icke-parametriska motsvarighet är *Wilcoxons rangsummetest*, även kallat *Mann-Whitneys test* (www.infovoice.se/fou).⁵ Detta test baseras på summan av den ena observationsseriens ranger i den samlade serien av alla observationerna och tar således fasta på medianvärden istället för, som i t-testet, medelvärden (www.hem.passagen.se/benthorn/statistik). I denna studie redogör jag i avsnitt 4.1 för båda dessa metoder och överlåter till läsaren att bestämma vilket som är det mest trovärdiga. När resultatet av de statistiska estimeringarna längre fram redovisas kommer även ett *z-värde* att anges. Det är testfunktionens observerade värde som anger hur många standardenheter ett rådata är från medelvärdet (www.hem.passagen.se/benthorn/statistik).

3.4 Modeller

Denna studie genomförs genom användande av multipel regressionsanalys, det vill säga en analys där två eller fler oberoende variabler predicerar utfallet på en beroende (Gujarati, 1995). För att pröva om kvaliteten på svenska företags redovisning höjts efter införandet av IFRS, används en modell som är framtagen av Ohlson (1995) och som använts vid ett flertal studier som liknar denna (se exempelvis Chen et al., 2004; Hasan och Anandarayan, 2003; Hayn och Hughes, 2005). Utgångspunkten är följande regression där sambandet mellan förklarande variabler x och en med slumpmässiga observationsfel behäftad responsvariabel y analyseras:

⁵ Testet kallas ofta för enbart *the Wilcoxon-test*, efter upphovsmannen Frank Wilcoxon (1892-1965).

$$y_i = m(x_i) + \varepsilon_i$$

där $m(x_i)$ är en regressionsfunktion och ε_i ett slumpmässigt observationsfel (www.ne.se).⁶

Såväl resultat som företagets bokförda värde är komponenter som har visat sig vara värdefulla komponenter när det handlar om att förklara marknadsvärden (Chen et al., 2004). Ohlson (1995) har utvecklat den ovanstående regressionen till en modell där aktiepriset uttrycks som en funktion av båda dessa variabler:

$$Buy_{it} = \beta_0 + \beta_1 eps_{it} + \beta_2 bvps_{it} + \varepsilon_t \quad (1)$$

där Buy är aktiepriset för företaget i vid tidpunkten t , eps är det redovisade resultatet per aktie för företaget i vid tidpunkten t och $bvps$ är företagets bokförda värde per aktie för företaget i vid tidpunkten t . Utifrån denna ekvation räknas en så kallad determinationskoefficient ut, R^2 . Detta värde anger hur väl redovisningen förklarar aktiepriset och ju högre värde på denna koefficient, desto bättre förklarar redovisningen marknadsvärdet på aktien. Om R^2 är lika med 1, så innebär det att 100 % av variationen i aktiepriset förklaras av eps och $bvps$.⁷

Som tidigare nämnts så är den obligatoriska övergången till rapportering enligt IFRS 2005 unik. Det är en mycket intressant tidpunkt att undersöka hur redovisningens kvalitet påverkats av de nya reglerna. För att testa den första hypotesen, att redovisningens kvalitet har ökat efter införandet av IFRS, utgår jag ifrån grundmodellen men separerar de immateriella tillgångarna från det egna kapitalet:

$$\text{För år 2005: } Buy_{it} = \beta_0 + \beta_1 eps_{it} + \beta_2 (bvps - iaps)_{it} + \beta_3 iaps_{it} + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

$$\text{För år 2004: } Buy_{it} = \beta_0 + \beta_1 eps_{it} + \beta_2 (bvps - iaps)_{it} + \beta_3 iaps_{it} + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

där Buy_{it} är aktiepriset för företaget i två månader efter utgången av kvartal t , eps_{it} är resultat per aktie för företaget i under kvartal t , $(bvps - iaps)_{it}$ är företagets bokförda värde per aktie minus det redovisade värdet på immateriella tillgångar per aktie för företaget i vid utgången av kvartal t , och $iaps_{it}$ är det redovisade värdet på immateriella tillgångar per aktie för företaget i vid utgången av kvartal t . β är koefficienter som kommer att anta värden när regressionerna estimeras.

För att testa den andra hypotesen, om den inkrementella påverkan av immateriella tillgångar är större 2005 jämfört med 2004, så estimeras samma ekvation som ovan med den skillnad att jag kör en jämförelsemodell där immateriella tillgångar tas bort. Skillnaden mellan de två ger således den del av R^2 som immateriella tillgångar bidrar med.

⁶ För en grundläggande förklaring av vilka komponenter som kan ingå i det slumpmässiga observationsfelet hänvisas till Gujarati (1995), sid. 39-41.

⁷ För en grundläggande förklaring av vad R^2 är och hur det beräknas hänvisas till Gujarati (1995), sid. 74-80.

Jag jämför alltså:

$$\text{År 2005: } Buy_{it} = \beta_0 + \beta_1 eps_{it} + \beta_2 (bvps - iaps)_{it} + \beta_3 iaps_{it} + \varepsilon_{it} \quad (4)$$

med

$$\text{År 2005: } Buy_{it} = \beta_0 + \beta_1 eps_{it} + \beta_2 (bvps - iaps)_{it} + \varepsilon_{it} \quad (5)$$

Sedan görs samma sak för 2004.

Jag jämför:

$$\text{År 2004: } Buy_{it} = \beta_0 + \beta_1 eps_{it} + \beta_2 (bvps - iaps)_{it} + \beta_3 iaps_{it} + \varepsilon_{it} \quad (6)$$

med

$$\text{År 2004: } Buy_{it} = \beta_0 + \beta_1 eps_{it} + \beta_2 (bvps - iaps)_{it} + \varepsilon_{it} \quad (7)$$

Alla statistiska estimeringar är gjorda i Stata, ett program för att analysera och manipulera data med hjälp av statistiska och grafiska metoder (www.metrika.se). Jag har använt mig av den minsta kvadratmetoden, OLS (*Ordinary Least Square*) som, genom att minimera summan av kvadrerade residualer, ger unika uppskattningar av β -värdena som ger minsta möjliga värde på observationsfelet (Gujarati, 1995).⁸

3.5 Studiens trovärdighet

Ett huvudsakligt problem med användandet av kvantitativ metod är den stora tilltro som människor överlag har till allt som kan beskrivas med siffror. På samma sätt som med kvalitativa metoder bygger också kvantitativa metoder på förutsättningar som rör värderingar och kunskaper. (Holme och Solvang, 1997). När det gäller goodwill så är det en värdering, ofta subjektiv sådan, som ligger till grund för det värde som posten tas upp till. Det innebär att det värde som ett företag har värderat sin goodwill till inte nödvändigtvis är detsamma som ett annat företag skulle ha värderat samma post till. Detta faktum torde dock inte påverka studiens trovärdighet i sig eftersom siffror i företags årsredovisningar per definition alltid är resultat av bedömningar.

För att bestämma en studies trovärdighet används ofta de två begreppen validitet och reliabilitet. God validitet uppnås när man undersöker det man avser att undersöka medan god reliabilitet erhålles när man mäter på ett tillförlitligt sätt (Patel och Davidson, 1998). Frågan man får ställa sig i en kvantitativ undersökning är om det har smugit sig in några systematiska eller slumpmässiga fel vid utvecklingen av frågeställningen eller vid insamlingen av information (Holme och Solvang, 1997). Detta har jag i största möjliga mån försökt motverka genom att kontinuerligt bearbeta materialet. Jag har även genom hela studiens arbetsgång haft en dialog med min handledare som kritiskt granskat och många gånger ifrågasatt mina val.

⁸ För en grundläggande förklaring av OLS hänvisas till Gujarati (1995), sid. 52-59.

För att kunna få en uppfattning om studiens trovärdighet är det av vikt att studera vilka källor som använts och av vem och i vilket syfte materialet gavs ut (Patel och Davidson, 1998). De källor som har använts representeras till stor del av vetenskapliga artiklar som granskas före publicering i akademiska tidskrifter. De lagar och förordningar som refereras till kan ses som trovärdiga då de produceras av tjänstemän som är att betrakta som oberoende och sakkunniga. Som vid allt annat publicerat material finns det dock en människa bakom texten som har fattat beslut och gjort egna bedömningar om textens innehåll (Denscombe, 2000). Vidare har jag till viss del använt mig av Internetkällor, vilka främst använts för att komplettera andra källor.

Slutligen vill jag även nämna den kapitalmarknadsdata som jag i denna studie utgår ifrån. Datan är hämtad från databasen SixTrust, vilken är den mest kompletta när det gäller historiska aktiepriser i Sverige (www.sub.su.se/fek/eng/hdi/howcomp2swe.htm). De uppgifter som hämtats från databasen är vad som ligger till grund för denna undersökning och om dessa skulle vara felaktiga skulle hela studiens resultat falla. Därför är siffrorna, för att säkerställa riktigheten i dessa, delvis manuellt kontrollerade värdena för immateriella tillgångar i företagens kvartalsrapporter.

4. Empiriskt resultat och analys

I detta kapitel redogörs för samt analyseras de resultat som de statistiska estimeringarna givit. Först ges beskrivande statistik för det material som framkommit och därefter är utgångspunkten de två hypoteser som ställdes upp i uppsatsens andra kapitel. Slutligen kopplar jag denna studies resultat till den tidigare forskning som bedrivits på området.

4.1 Beskrivande statistik

För de tredje kvartalen år 2004 respektive 2005 insamlades data för aktiepris, resultat, företagets bokförda värde samt immateriella tillgångar. Samtliga värden fanns att tillgå i databasen Six Trust. Efter insamlingen standardiserades alla variabler med hjälp av antal aktier. Tabell 2 nedan visar beskrivande statistik för detta. Här redogörs delvis för vad denna säger oss men jag överlåter till läsaren själv att, om önskan finns, utvärdera informationen mer ingående. För att försäkra att resultaten inte är drivna av extremvärden, har jag använt mig av *winsorization* på 1-procentsnivå.⁹

Vid en jämförelse mellan det tredje kvartalet 2004 och samma period 2005 visar variabeln ”resultat per aktie” en statistiskt signifikant skillnad när det gäller såväl medel- som medianvärde. Detta innebär att skillnaden mellan åren inte är slumpmässig, utan kan anses vara reell. Det kan härledas till det faktum att 2005 generellt sett varit ett mycket bra år för svenska aktiebolag och att goda resultat visats, något som bör visas som en skillnad mellan åren. Samma anledning kan ligga till grund för att även skillnaderna mellan medelvärden från år 2004 till 2005 hos variabeln ”aktiepris” är statistiskt signifikant. I dagsläget finns positiva marknadsutsikter hos många företag och med det följer generösa värderingar av aktien som framkommer här genom en statistiskt signifikant skillnad mellan de olika tidsperioderna.

När det gäller variabeln ”immateriella tillgångar per aktie” konstateras endast mindre skillnader mellan åren och dessa är inte heller statistiskt signifikant vilket indikerar att den skillnad som uppstått kan var slumpmässig. Här kan man alltså se tecken på att denna variabel spelar en mindre roll när det handlar om att förklara skillnaden i aktiepriset från det tredje kvartalet 2004 till samma period 2005.

⁹ Winsorization är en metod som används för att reducera de effekter som uppstår som en följd av att extremvärden förekommer bland observationerna och därigenom påverkar jämförelsemått. Metoden innebär att man likställer dessa extremvärden med ett specifikt percentilvärde (www.itl.nist.gov).

Tabell 2: Beskrivande statistik

Variabel	Mått	2004 ² (n = 74)	2005 (n = 106)	Differens
Buy ¹	- medel	22,046	36,356	14,31 **
	- 1:a kvartil	1,161	1,475	0,314
	- median	7,655	13,275	5,62
	- 3:e kvartil	28,975	45,375	16,4
	- std.avvik.	30,238	50,538	20,3
eps ³	- medel	0,277	1,236	0,959 **
	- 1:a kvartil	-0,5	-0,1	0,4
	- median	0	0,1	0,1 ***
	- 3:e kvartil	0,35	1,925	1,575
	- std.avvik.	2,004	2,719	0,715
bvnoia ⁴	- medel	-0,924	1,326	2,25 **
	- 1:a kvartil	-2,425	-0,043	2,382
	- median	-0,05	0,16	0,21 ****
	- 3:e kvartil	0,325	2,618	2,293
	- std.avvik.	8,662	6,264	-2,398
iaps ⁵	- medel	12,036	12,217	0,181
	- 1:a kvartil	0,388	0,298	-0,09
	- median	2,745	2,785	0,04
	- 3:e kvartil	13,677	13,395	-0,282
	- std.avvik.	20,364	19,987	-0,377

¹ Aktiepriser per den 30 september 2005.

² Avser det tredje kvartalet för respektive år.

³ Nettoresultat per aktie för företaget *i* under kvartal *t*.

⁴ Företagets bokförda värde per aktie minus det redovisade värdet på immateriella tillgångar per aktie för företaget *i* vid tidpunkten *t*.

⁵ Immateriella tillgångar per aktie för företaget *i* vid tidpunkten *t*.

***/**/* t-test för medelvärde alt. Wilcoxon's test för medianvärde är signifikant på nivåerna 0,01/0,05/0,1.

4.2 Test av hypotes 1

Enligt den första hypotesen förutsägs att associationen mellan svenska börsnoterade företags finansiella rapportering och aktiekurser har ökat som en följd av de nya reglerna som införandet av IFRS innebär. För att undersöka huruvida detta stämmer eller inte har ekvationerna som presenterades i föregående kapitel estimerats. Tabell 3 nedan visar resultaten av dessa regressioner.

R^2 för det tredje kvartalet 2004 är 0,675 vilket skall jämföras med R^2 för samma period 2005 som är 0,782. P-värdet uppgår till 0,03 vilket påvisar en statistiskt signifikant skillnad på 5-procentsnivån. Skillnaden i R^2 kan därför tolkas som att redovisningens relevans mätt som associationen mellan aktiepriser och redovisningsmått har ökat med 15,9 procent efter införandet av IFRS. Även z-värdet indikerar att nollhypotesen bör förkastas då värdet överstiger 1,64 vilket är det kritiska värdet när det handlar om signifikans på 5-procentsnivån för ett ensidigt test (enligt tabell för den standardiserade normalfördelningen).

Den ökade associationen mellan aktiepris och redovisning kan appliceras med utgångspunkt i användarnas informationsbehov. Smith (2000) nämner i sin modell för kvalitets-säkring främst begreppen relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet och den höjda redovisningskvaliteten kan således tolkas som att dessa faktorer i högre grad är uppfyllda efter införandet av IFRS än före.

Alla koefficienter förutom en är statistiskt signifikanta såväl före som efter införandet av de nya reglerna, vilket indikerar att dessa variabler har en påverkan på aktiepriset. Att p-värdet för variabeln ”företagets bokförda värde per aktie minus redovisat värdet på immateriella tillgångar per aktie” har ökat från 0,0003 till 0,7592 kan tolkas som att investerare efter införandet av de nya reglerna ser det som ett mindre relevant värderingsmått i jämförelse med när svenska redovisningsregler brukades.

Tabell 3: OLS-regression som testar hypotes 1

$Buy_{it} = \beta_0 + \beta_1 eps_{it} + \beta_2 (bvps - iaps)_{it} + \beta_3 iaps_{it} + \varepsilon_{it}$			
Tredje kvartalet 2004:			
<i>Variabel</i>	<i>Koefficient</i>	<i>p-värde</i>	<i>R²</i>
Intercept	8,3015	0,0012	
eps ¹	2,4124	0,0808	
bvnoia ²	0,9671	0,0003	
iaps ³	1,1607	0,0000	0,675
Tredje kvartalet 2005:			
<i>Variabel</i>	<i>Koefficient</i>	<i>p-värde</i>	<i>R²</i>
Intercept	10,9542	0,0001	
eps	9,6137	0,0000	
bvnoia	0,1230	0,7592	
iaps	1,0933	0,0000	0,782
Jämförelse av R²:			
R ² Tredje kvartalet 2004	0,675		
R ² Tredje kvartalet 2005	<u>0,782</u>		
Differens	-0,107		
z-värde ⁴	1,853		
p-värde ⁵	0,03		

¹ Nettoresultat per aktie för företaget *i* under kvartal *t*.

² Företagets bokförda värde per aktie minus det redovisade värdet på immateriella tillgångar per aktie för företaget *i* vid utgången av kvartal *t*.

³ Immateriella tillgångar per aktie för företaget *i* vid utgången av kvartal *t*.

⁴ z-värden har beräknats genom användande av följande formel:

$$Z = \frac{R_{2004}^2 - R_{2005}^2}{\sqrt{\sigma^2(R_{2004}^2) + \sigma^2(R_{2005}^2)}}$$

med variansen av R² härledd utifrån Cramer (1987).

⁵ Hypotesen är riktad och därmed är testet ensidigt. Det angivna p-värdet är således dividerat med 2 utifrån en tvåsidig regression.

4.3 Test av hypotes 2

Implementeringen av IFRS medför stora förändringar när det gäller just redovisningen av goodwill som inte längre får skrivas av utan istället årligen skall provas för nedskrivning. Den andra hypotesen förutspår att den ökade associationen mellan företagets redovisning och aktiekurser till största del beror på denna förändrade redovisning av goodwill. För att testa denna hypotes har tillämpats en modell som talar om hur stor del av R^2 -förändringen som immateriella tillgångar bidrar med. Resultaten av de statistiska estimeringarna visas i tabell 4 nedan.

För 2004 jämförs R^2 -värdet 0,675 (då immateriella tillgångar är medräknade) med 0,376 (när immateriella tillgångar inte är med) vilket ger skillnaden 0,299. Motsvarande siffror för 2005 är 0,782 respektive 0,707 vilket ger en differens på 0,075. Utifrån detta kan slutsatsen dras att immateriella tillgångar i högre grad påverkade associationen mellan aktiepris och redovisning innan införandet av de nya reglerna än efter. Regressionerna visar således att den inkrementella delen av ökningen på 15,9 procent inte överhuvudtaget kan hänföras till immateriella tillgångar.

Detta innebär alltså att den andra hypotesen faller; immateriella tillgångar bidrar *inte* till att associationen mellan redovisning och aktiekurser har ökat från 2004 till 2005, vilket även går i linje med att förändringen i variabeln ”immateriella tillgångar per aktie” mellan de två observationsperioderna (se tabell 2) inte är statistiskt signifikant. Istället är det av allt att döma andra faktorer som bidrar till den ökade associationen.

De nya reglerna för redovisning av goodwill främjar således inte de begrepp som enligt Smith (2000) bidrar till en ökad redovisningskvalitet sett ur ett investerarperspektiv. Varför det är på det viset kan diskuteras men klart är att investerare inte upplever att företagets finansiella ställning avbildas på ett bättre sätt genom att man tagit bort avskrivningar på goodwill och ersatt detta med den årliga nedskrivningsprövningen.

Det p-värde som presenteras nedan hänförs till ett ensidigt test då det endast är intressant att ta reda på om redovisningen av goodwill *ökar* associationen mellan aktiepris och redovisning. En intressant iakttagelse är dock att p-värdet i ett tvåsidigt test uppgår till 0,033; det vill säga uppnår en statistiskt signifikant skillnad på 5-procentsnivån mellan åren men i *motsatt riktning* mot hypotesen (z-värdet är negativt). Detta indikerar således starkt att det nya sättet att redovisa immateriella tillgångar inte stödjer en ökad association mellan företagets redovisning och dess aktiepriser.

Tabell 4: OLS-regression som testar hypotes 2

	R ² Tredje kvartalet 2005	R ² Tredje kvartalet 2004
eps ¹ + (bvps ² – iaps ³)	0,707	0,376
eps + (bvps – iaps) + iaps	0,782	0,675
Differens	0,075	0,299
Jämförelse av R²-differens:		
R ² Tredje kvartalet 2005	0,075	
R ² Tredje kvartalet 2004	<u>0,299</u>	
Differens	-0,224	
z-värde ⁴	-2,133	
p-värde ⁵	0,484	

¹ Nettoresultat per aktie för företaget *i* under kvartal *t*.

² Företagets bokförda värde per aktie minus det redovisade värdet på immateriella tillgångar per aktie för företaget *i* vid utgången av kvartal *t*.

³ Immateriella tillgångar per aktie för företaget *i* vid utgången av kvartal *t*.

⁴ z-värden har beräknats genom användande av följande formel:

$$Z = \frac{R_{E+BVE+IA_{2005}}^2 - R_{E+BVE_{2005}}^2 - R_{E+BVE+IA_{2004}}^2 + R_{E+BVE_{2004}}^2}{\sqrt{\sigma^2(R_{E+BVE+IA_{2005}}^2) + \sigma^2(R_{E+BVE_{2005}}^2) + \sigma^2(R_{E+BVE+IA_{2004}}^2) + \sigma^2(R_{E+BVE_{2004}}^2)}}$$

med variansen av R² härledd utifrån Cramer (1987).

⁵ Hypotesen är riktad och därmed är testet ensidigt. Det angivna p-värdet erhålls genom (1-0,033)/2.

4.4 Koppling till tidigare forskning

När det gäller redovisningens kvalitet generellt sett efter införandet av IFRS så visar resultaten i denna uppsats samma tendens som Bartov et al.'s (2005) studie, det vill säga att högre värder relevans uppnås vid redovisning enligt IFRS än om företagen rapporterar enligt nationella redovisningsregler. När det handlar om specifikt redovisning av goodwill går dock denna studies resultat tvärt emot flera amerikanska studier som undersökt påverkan av motsvarande regeländringar där. Exempelvis menar såväl Jennings et al. (2001) som Chen et al. (2004) att införandet av de nya reglerna i USA har medfört ökad värder relevans av företags lämnade finansiella information. Den undersökning som däremot i högre grad ställer sig frågande till denna positiva påverkan på kvaliteten är Hayn och Hughes (2005) som funnit att den information som användare av redovisningen får efter införandet av de nya reglerna för redovisning av goodwill inte anses tillräcklig.

5. Slutsats

I detta avslutande kapitel diskuteras de aspekter som framkom i det empiriska resultatet för att på så sätt kunna svara på studiens problemformulering. Avslutningsvis ges, för att uppmuntra till fortsatta studier om redovisningskvalitet med denna infallsvinkel, förslag till ämnen för vidare undersökningar.

5.1 Slutsats

Det uppstod en statistiskt signifikant skillnad i R^2 mellan det tredje kvartalet 2004 och samma period 2005 vilket innebär att den skillnaden är reell och inte kan hänföras till slumpen. I och med detta förkastas den första nollhypotesen, att det inte föreligger någon ökad redovisningskvalitet. I stället gäller den alternativa hypotes, att associationen mellan aktiepriser och redovisningsmått faktiskt har ökat efter införandet av IFRS, och att därmed redovisningskvaliteten kan anses ha höjts. Alla koefficienter förutom en är statistiskt signifikanta såväl före som efter införandet av de nya reglerna, vilket indikerar att dessa variabler har en påverkan på aktiepriset. Standardsättarnas mål med de nya reglerna är bland annat en ökad samstämmighet mellan marknadsvärderingar och företagets redovisning. Utifrån denna studies resultat kan sägas att detta mål har uppfyllts.

De statistiska estimeringarna för den andra hypotesen visade att immateriella tillgångar i högre grad påverkade associationen mellan aktiepris och redovisning *innan* införandet av de nya reglerna än *efter*, vilket innebär att den hypotesen faller. I och med de nya reglerna för redovisning av goodwill har man arbetat för att en mer högkvalitativ redovisningsstandard skall uppnås. Denna studies resultat kan inte bevisa att så skett utan indikerar alltså att det nya sättet att redovisa immateriella tillgångar inte stödjer en ökad koppling mellan företagets redovisning och dess aktiepriser. Därmed kan inte immateriella tillgångar, på det sätt det redovisas enligt IFRS, anses ha en positiv inverkan på kvaliteten i redovisningen. Detta kan påvisas genom en statistisk signifikant skillnad i hypotesens motsatta riktning.

Resultaten i denna studie skall tolkas med försiktighet då en avgränsning ligger i att de första boksluten enligt de nya redovisningsreglerna ännu inte är genomförda. Möjligheten finns att många företag väntar med att ta eventuella nedskrivningar till dess och läsaren bör ha i åtanke att resultatet av en sådan här studie i det fallet skulle förändras. Detta bekräftas också av det faktum att jag vid insamling av data gällande nedskrivningar fann företag som varnade för att dessa skulle komma under senare delen av året.

5.2 Förslag till vidare forskning

Utifrån mina resultat vore det av intresse att följa utvecklingen av goodwill's påverkan på kvaliteten gällande företags finansiella rapportering. Detta skulle kunna åstadkommas genom att realisera en liknande studie längre fram i tiden, exempelvis efter det att de första boksluten enligt IFRS är genomförda.

Det skulle även vara intressant med en liknande studie för en eller flera andra parametrar som, liksom immateriella tillgångar, påverkas mycket av införandet av IFRS. Exempel på sådana är finansiella instrument, förvaltningsfastigheter, aktierelaterad ersättning och biologiska tillgångar.

Källförteckning

Litteratur

- Andersen, I. 1998. "Den uppenbara verkligheten". Studentlitteratur, Lund.
- Artsberg, K. 1992. "Normbildning och redovisningsförändring. Värderingar vid val av mätprinciper inom svensk redovisning". Lund University Press.
- Artsberg, K. 2003. "Redovisningsteori – policy och praxis". Liber ekonomi, Malmö.
- Axelman, L., Phillips, D. och O. Wahlqvist. 2003. "IAS/IFRS 2005 – En jämförelse mellan International Accounting Standards och Redovisningsrådets rekommendationer". *Ernst & Young's skriftserie nr 55*. Printgraf, Stockholm.
- Carlson, M. 2001. "Att arbeta med företagsanalys". Liber ekonomi, Malmö.
- Dahmström, K. 2000. "Från datainsamling till rapport". Studentlitteratur, Lund
- Denscombe, M. 2000. "Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna". Studentlitteratur, Lund.
- Gujarati, D.N. 1995. "Basic econometrics". McGraw-Hill Book, Inc.
- Holme, I. och B. Solvang. 1997. "Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder". Studentlitteratur, Lund.
- Körner, S. och L. Wahlgren. 2005. "Statistiska metoder". Studentlitteratur, Lund.
- Johansson, C., Johansson, R., Marton, J. och G. Pautsch. 2004. "Externredovisning". Daleke AB, Malmö.
- Jönsson-Lundmark, B. 1999. "IASC och IAS – en introduktion". Kristianstads Boktryckeri AB.
- Lönnqvist, R. 2005. "Årsredovisning i koncerner". Studentlitteratur, Lund.
- Patel, R. och B. Davidsson. 1998. "Forskningsmetodikens grunder". Studentlitteratur, Lund.
- Smith, D. 2000. "Redovisningens språk". Studentlitteratur, Lund.

Artiklar

- Ali, A. och L. Hwang. 2000. "Country-Specific Factors Related to Financial Reporting and the Value Relevance of Accounting Data". *Journal of Accounting Research* 38: 1-21.
- Arnell, G. 2004. "Nya redovisningsregler för redovisning av goodwill". KPMG.
- Bartov, E., Goldberg, S., och M. Kim. 2005. "Comparative Value Relevance among German, U.S., and International Accounting Standards: A German Stock Market Perspective". *Journal of Accounting, Auditing & Finance* 20: 95-119.
- Beatty, A och J. Weber. 2005. "The Importance of Accounting Discretion in Mandatory Accounting Changes: An Examination of the Adoption of SFAS 142". Working paper, Ohio State University/ Massachusetts Institute of Technology.
- Boyd, T. och I. McCarthy. 2002. "Financial Effects of Goodwill Amortization". *Bank Accounting and Finance* 4: sida 11.
- Buchanan, R. 2003. "International Accounting Harmonization: Developing a Single World Standard". *Business horizons* 46: 61-70.
- Chauvin, K.W., och M. Hirschey. 1994. "Goodwill, Profitability, and Market Value of the Firm". *Journal of Accounting and Public Policy* 13: 159-180.
- Chen, C., Kohlbeck, M. och T. Warfield. 2004. "Goodwill Valuation Effects of the Initial Adoption of SFAS 142". University of Wisconsin – Madison.
- Eccher, E. och P. Healy. 2001. "The Role of International Accounting Standards in Transitional Economies: A Study of the People's Republic of China". Working paper, Massachusetts' Institute of Technology.
- Gandemo, B. 1992. "Utveckling av Redovisning och Beskattning". *Balans* 2: 36.
- Harris, M. och K. Muller. 1999. "The Market Valuation of IAS versus US GAAP Accounting Measures Using Form 20-F Reconciliations". *Journal of Accounting and Economics* 26: 285-312.
- Hasan, I. och A. Anandarayan. 2003. "Transparency and Value Relevance: The Experience of some Mena Countries". Working paper, Rutgers University, Newark/ Rensselaer Polytechnic Institute Troy, New York.
- Hayn, C. och P.J. Hughes. 2005. "Leading Indicators of Goodwill Impairment". *Journal of Accounting, Auditing and Finance*.
- Hung, M. 2000. "Accounting Standards and Value Relevance of Financial Statements: An International Analysis". *Journal of Accounting and Economics* 30: 401-420.

- Jansson, T., Nilsson, J. och T. Rydell. 2004. ”Redovisning av företagsförvärv enligt IFRS innebär omfattande och väsentliga förändringar”. *Balans* 8-9: 28-33.
- Jennings, R., Leclaire, M.J. och R.B. Thompson. 2001. “Goodwill Amortization and the Usefulness of Earnings”. *Financial Analysts Journal* 57: 20-29.
- Jennings, R., Duvall, L., Robert B., Robinson, J. och I.I. Thompson. 1996. “The Relation Between Accounting Goodwill Numbers and Equity Values”. *Journal of Business Finance & Accounting* 23: 513-533.
- Jermakowicz, E.K. 2004. “Effects of Adoption of International Financial Reporting Standards in Belgium: The Evidence from BEL-20 Companies”. *Accounting in Europe* 1: 51-70.
- Jun Lin, Z. och F. Chen. 2005. ”Value Relevance of International Accounting Standards Harmonization: Evidence from A- and B-share Markets in China”. *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation* 14: 79-103.
- Leuz, C. 2003 “IAS versus US GAAP: Information Asymmetry-Based Evidence from Germany’s New Market”. *Journal of Accounting Research* 41: 427-445.
- Li, Z., Shroff, P.K. och R Venkataraman. 2004. “Goodwill Impairment Loss: Causes and Consequences”. AAA 2005 FARS Meeting Paper.
- McCarthy, M.G. och D.K. Schneider. 1995. “Market Perception of Goodwill: Some Empirical Evidence”. *Accounting and Business Research* 26: 69-81.
- Ohlson, J.A. 1995. “Earnings, Book Values, and Dividends in Equity Valuation”. *Contemporary Accounting Research* 11: 661-687.
- Paananen, M., Hamberg, M. och J. Marton. 2005. “The Implementation of IFRS in Europe and Accounting Quality: The Case of Sweden”. Handelshögskolan i Göteborg.
- Schipper, K. 2005. “The Introduction of International Accounting Standards in Europe: Implications for International Convergence”. *European Accounting Review* 1: 101-126.
- Schipper, K. och L. Vincent. 2003. ”Earnings Quality”. *Accounting Horizons* (Supplement): 97-110.
- Schultze, W. 2005. “The Information Content of Goodwill Impairments under FAS 142: Implications for External Analysis and Internal Control”. *Schmalenbach Business Review* 57: 276-297.

Lagar, förordningar och övriga skrifter

Deloitte. 2004. *Business Combinations: A Guide to IFRS 3*. The Deloitte Touche Tohmatsu Studio, London.

FASB. 2001. *Statement of Financial Accounting Standards No. 142, Goodwill and Other Intangible Assets*. Norwalk: Financial Accounting Foundation.

FAR. 2005. *FARs Samlingsvolym 2005*. Stockholm: FAR Förlag.

IASB. 2005. *International Financial Reporting Standards*. FAR Förlag.

Internet

www.hem.passagen.se/benthorn/statistik/, 2006-01-06

www.infovoice.se/fou/, 2006-01-04

www.itl.nist.gov, 2005-12-13

www.metrika.se, 2006-01-04

www.ne.se, 2005-11-29

www.sub.su.se/fek/eng/hdi/howcomp2swe.htm, 2006-01-04